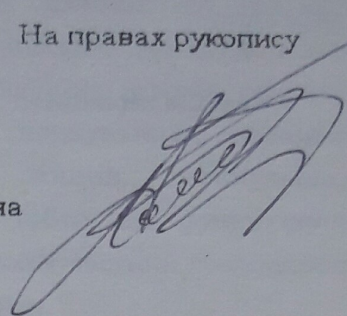

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

На правах рукопису

Плікус Ірина Йосипівна

ФІНАНСИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Спеціальність: 08.04.01 - Фінанси підприємств

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття вченого ступеня
кандидата економічних наук

Суми - 1995

Дисертація є рукописом

Робота виконана на кафедрі фінансів Сумського державного університету

Наукові керівники:

- доктор економічних наук,
професор
Сухова Лія Федорівна
- кандидат економічних наук,
доцент
Кашенко Ольга Леонідівна

Офіційні опоненти:

- доктор економічних наук,
професор
Мищенко Володимир Іванович
- кандидат економічних наук
Мінченко Микола Васильович

Провідна організація

- Державний науково-дослідний
інститут інформації і моделювання
економіки Національного агентства
з питань інформатизації
при Президенті України

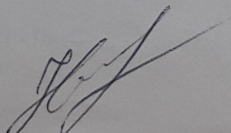
Захист відбудеться 24 грудня 1995 р. о 15⁰⁰ годині на
засіданні спеціалізованої вченої ради К.22.01.04 при Сумському
державному університеті, ауд. 410 М

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Сумського
державного університету.

Автореферат розіслано 24 листопада 1995 р

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради
кандидат економічних наук

А.А. Несветов

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

1.1. Актуальність дослідження. На сучасному етапі економічного розвитку успішне рішення проблем, які пов'язані з природокористуванням, в значній мірі залежить від форм і методів фінансування і кредитування природоохоронних заходів, розрахунків між природокористувачами і державою, нормуванням, розподілом і використанням фондів грошових коштів, стимулюванням раціонального природокористування, тобто від функціонування фінансово-кредитного механізму, як складової частини господарського механізму управління природокористуванням.

На даний час досліджені як загальні проблеми фінансово-кредитного механізму, так і особливості його функціонування в різних галузях і сферах народного господарства. Проте цей механізм недостатньо пристосований до потреб управління природоохоронною діяльністю. На рівні підприємства платежі за забруднення доводять і використання природних ресурсів сприймаються як додатковий податок і не заохочують підприємство до виконання відповідних заходів щодо природокористування. Дослідження фінансових і інформаційних потоків системи фінансування природокористування, фінансових відносин між суб'єктами виробничого процесу є передумовою для розробки основних напрямків впливання фінансів на природокористування. В роботі запропоновано створення екологічного фонду підприємства як підсистеми фінансування природокористування.

1.2. Мета дослідження - розробка науково-методичних аспектів і концепції формування фінансів природокористування підприємства в системі фінансування природокористування.

1.3. Завдання дослідження:

- визначити поняття категорії "фінанси природокористування підприємства", сутність, функції, роль в економічних методах регулювання природокористування;

- провести дослідження фінансових відносин промислових підприємств з державою і територіальними структурами щодо

екологічних платежів і розробити критерії вибору найбільш оптимальних відносин:

- провести дослідження закономірностей і умов формування природоохоронних витрат в залежності від засобів і джерел фінансування;
- розробити методичні підходи до запровадження системи фінансування природокористування, дослідити її фінансові і інформаційні потоки;
- обґрунтувати необхідність повернення платежів за понадлімітне забруднення на підприємство у вигляді інвестиційного податкового кредиту;
- розробити механізм фінансування природоохоронних заходів за рахунок екологічного фонду підприємства;
- розробити методичні рекомендації щодо кредитування природоохоронних заходів.

1.4. Об'єкт дослідження : промислові підприємства в системі фінансування.

1.5. Предмет дослідження: фінансові відносини у сфері природокористування і фінансові важелі впливання на природокористувачів.

1.6. Методологія і методика дослідження. Теоретичною і методологічною підставою дослідження є системний підхід, викладений у працях Берталанфі, Міллера І.; Акоффа Р., Поспелова Г., Саркисяна С.; Голованова Л., Верещагіна І., Кліманда Д., Блаунберга І.; теоретичні і прикладні дослідження фінансового менеджменту, викладені в працях Франсона Ж., Романета І., Стоянової О., Холта Р.; Саблука П., Федосова В., Сухової Л.; дослідження з економічних проблем оптимізації природокористування Балацького О., Гофмана К., Гусева А., Харичкова К., Туниці Ю., Степанова М., Трегубчука В., Борщевського П., Сахаєва В., Лемешева М. та ін.

У даній роботі використовувались: системний підхід, абстрактно-логічний, економіко-статистичний, балансовий, фінансовий методи дослідження.

1.7. Інформаційною базою дослідження є матеріали Міністерства статистики України, Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України, матеріали місцевих управлінь охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України, результати наукових досліджень з проблем фінансування природоохоронних заходів, екологічна, технічна і фінансова література, законодавчі матеріали, а також матеріали, зібрані і узагальнені автором в тому числі і під час стажування у Франції на промислових підприємствах і у вищих навчальних закладах.

1.8. Наукова новизна дослідження полягає в тому що :

- запропонована загальна концепція запровадження системи фінансування природокористування і розглянуті фінансові та інформаційні потоки цієї системи;
- визначені специфічні риси природоохоронних витрат і розроблена їх облікова класифікація з метою удосконалення бухгалтерського обліку;
- запропонована класифікація грошових потоків між природокористувачами і державою, розроблено баланс фінансових взаємовідносин, який дозволяє планувати і контролювати грошові ресурси для природокористування різних ієрархічних рівнів;
- запропоновано механізм фінансування природоохоронних заходів за рахунок екологічного фонду підприємства;
- розроблені методичні рекомендації, які окреслюють порядок надання кредитів природоохоронного призначення.

1.9. Практична значимість роботи полягає в тому, що в ній розроблені пропозиції щодо формування структури джерел фінансування природоохоронних заходів на підприємстві, обґрунтовані методи розрахунку цієї структури. Розроблено механізм

фінансування природоохоронних заходів за рахунок екологічного фонду підприємства. Всі рекомендації, що запропоновані автором, апробовані при виконанні господарсько-договорних тем стосовно аналізу природоохоронної діяльності підприємств міст Маріуполя, Миргорода, Білопілля, Лебедина, Глухова, Складовська, Нової Каховки та ін., а також при виконанні держбюджетних тем "Розробити модель фінансово-кредитної системи регіонального природокористування" (№ держ. рег. 01940008843), "Розробити модель індикативного планування охорони природи та раціонального використання природних ресурсів на Україні" (№ держ. рег. 01940008284) за замовленням Міністерства освіти України, "Розробка теорії розвитку навколишнього середовища як еволюційної системи: еколого-економічний аспект" (шифр 6/152), "Розробити методику економічної оцінки створення та функціонування природних територій, що охороняються: дати економічне обґрунтування перспективного розвитку їх мережі в Україні" (№ 02.04.02/015-92) за замовленням Державного комітету України з питань науки, техніки та промислової політики. Темі досліджень виключені до плану науково-дослідних робіт Сумського державного університету і є теоретичним узагальненням НДР кафедри фінансів.

1.10. Апробація роботи. Результати досліджень передані Міністерству охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України, Комісії з питань екологічної політики під час розробки законів України "Про охорону навколишнього середовища", "Про охорону атмосферного повітря", науково-дослідним установам, промисловим підприємствам, виконавчим комітетам міст Маріуполя, Миргорода, Складовська, Глухова, Білопілля та ін. при розробці економічного механізму природокористування; використані в навчальному процесі. Основні положення і результати досліджень доповідались на Всесоюзних та республіканських конференціях: Всесоюзна науково-технічна нарада "Вторинні ресурси - резерв економіки і поліпшення навколишнього середовища" (Суми, 1987), республіканська науково-практична конференція "Економічні методи управління: від теорії до

практики" (Суми, 1991), республіканська науково-практична конференція "Соціально-економічний розвиток та екологія" (Суми, 1992), Челябінськ /1990/, Дніпропетровськ /1987/, Суми /1993/, а також під час педагогічного стажування в університеті і на підприємствах Франції /1995/.

1.11. Обсяг і структура роботи. Дисертація складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури.

У вступі обґрунтовується актуальність теми, мета та завдання дослідження, наукова новизна та практична значимість отриманих результатів.

У першому розділі розглядаються проблеми фінансування природокористування; фінансові важелі впливу на природокористувачів; розкривається сутність поняття категорії "фінанси природокористування підприємства", роль в економічних методах регулювання природокористування.

У другому розділі розглядається система фінансування природокористування, розробляється модель фінансових зв'язків і баланс взаємовідносин між природокористувачами і державою в цій системі. Запропоновано створення екологічного фонду підприємства, розглянуті джерела його формування, напрямки використання, схема обліку господарських операцій, що виникають у зв'язку зі створенням цього фонду; порядок фінансування природоохоронних заходів.

У третьому розділі висунуті пропозиції щодо визначення оптимального рівня природоохоронних витрат; розглянуто вплив природоохоронних витрат на фінансові показники підприємства; запропоновані методичні рекомендації, які регламентують порядок надання кредиту природоохоронного призначення.

1.12. Публікації. По результатам проведених досліджень опубліковано 9 робіт загальним обсягом 3 д.а.

2. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ

2.1. Вихідним етапом в даному дослідженні є визначення поняття "фінанси природокористування підприємства". Це поняття розглядається нами як сукупність економічних відносин в природокористуванні, пов'язаних зі створенням, розподілом і використанням грошових фондів з метою відновлення природних ресурсів, охорони і захисту навколишнього середовища, ліквідації існуючих наслідків забруднення. Дане визначення, з нашого погляду, в повній мірі охоплює специфічні особливості фінансів. Таким чином, ми маємо змогу підкреслити основні ознаки фінансів: наявність економічних відносин; грошова форма їх проявлення; обов'язкове формування і цільове використання грошових фондів.

Специфікою фінансів природокористування підприємств є, в першу чергу, те, що за їх допомогою набувають вартісного характеру економічні відносини, створення спеціальних фондів грошових ресурсів, фінансове забезпечення процесу відтворення ресурсів, наявність фінансових показників, санкцій і стимулів впливу на природокористувачів. Принцип платності в природокористуванні, як основної форми такого впливу, потребує здійснення таких функцій управління природокористуванням на рівні підприємства як планування, регулювання, стимулювання, прогнозування, контроль.

Функціонування фінансів природокористування підприємства забезпечується фінансовою системою і залежить від того, наскільки форми і методи їх використання відповідають особливостям економічного розвитку.

2.2. В роботі система фінансування природокористування розглядається як окрема система, що працює під впливом на неї зовнішніх обмежень у вигляді політичних, економічних та технічних умов. Мета даної системи - оптимальний розподіл фінансових ресурсів, спрямованих на природоохоронні цілі і сприяння поліпшенню екологічної, економічної і соціальної ситуацій в цілому. Це одна з виробничих функцій системи, здійснення яких необхідно для того, щоб

система була життєдіальною і ефективною. Ними пропонується класифікувати функції системи наступним чином:

- 1) виробничі - прямі і непрямі;
- 2) забезпечувальні, які забезпечують подальший саморозвиток системи та ієрархічний зв'язок з зовнішнім оточенням;
- 3) регулюючі - управління, контроль.

Ми спираємося на те, що система фінансування природокористування структурована, отже при її вивченні використати таку поняття системного підходу як «система», «елемент». До найважливіших елементів системи фінансування природокористування, на наш погляд, відносяться:

- юридичні засоби, що утворюють цілісну систему правил регулювання і нормативних положень щодо забезпечення своєчасного і повного надходження грошових коштів природоохоронного призначення;
- технічні засоби і умови, які забезпечують використання цих грошових коштів у відповідності з встановленими природоохоронними цілями і зовнішніми умовами (порядок відкриття рахунків у банку, порядок фінансового контролю, інші);
- організаційні форми, за допомогою яких здійснюється обіг грошових коштів у сфері природокористування.

У роботі пропонується розглянути структуру системи фінансування природокористування як сукупність фінансових, екологічних інститутів і виробничих одиниць, діючих з метою поліпшення природокористування і яким на регіональному рівні можна надати відповідну компетенцію у здійсненні господарсько-фінансових відносин у сфері природокористування.

2.3. Фінансові взаємовідносини зображаються у вигляді грошових потоків. Один із принципів, що лежить в основі класифікації потоків, - це чітке встановлення причин їх виникнення.

Причинами виникнення грошових потоків між підприємствами і державою в системі фінансування природокористування, з нашого погляду, можуть бути юридична необхідність і комерційний інтерес. В

роботи докладно розглянути ці потоки і на їх основі запропонована форма балансу фінансових відносин підприємства і держави в системі фінансування природокористування.

Баланс включає:

- потоки від підприємства державі, де виділяються потоки фіскального характеру (платежі за користування природними ресурсами - за видами ресурсів, плата за забруднення навколишнього середовища і розміщення відходів в межах і понад встановлених лімітів - по середовищам та джерелам забруднення); потоки на борговій основі (продаж права на викид; цінні папери); екологічне страхування (страхові премії);

- потоки від держави підприємству, де виділяються інвестиції на природоохоронні заходи; потоки на борговій основі (екологічний кредит; інвестиційний податковий кредит; цінні папери); екологічне страхування (страхове відшкодування);

- накопичену заборгованість.

Даний баланс дає можливість виявити кореспондуючі відносини обох сторін, дати рекомендації щодо вдосконалення фінансових взаємовідносин, прогнозувати об'єм і структуру фінансових ресурсів різних рівнів ієрархії, здійснювати контроль за використанням фінансових ресурсів.

2.4. Фінансова політика підприємства у сфері природокористування, на наш погляд, має на меті вирішення таких задач: визначення потреби підприємства у фінансових ресурсах для здійснення природоохоронних заходів; визначення джерел фінансування (внутрішніх і зовнішніх); встановлення критеріїв вибору альтернативних джерел фінансування. З метою розв'язання цих задач потрібно побудувати фінансову структуру підприємства у сфері природокористування. Побудова цієї структури починається з формування плану природоохоронних заходів. На наступних етапах необхідно: визначити можливість залучення інвестицій для фінансування природоохоронної діяльності; провести аналіз внутрішніх джерел фінансування; визначити можливості отримання фінансових

ресурсів за рахунок обраних джерел. Одним з найбільш складних питань є знаходження оптимального співвідношення джерел фінансування природоохоронної діяльності та складу відповідних витрат.

Використання того чи іншого джерела фінансування і їх співвідношення у загальній сумі надходжень залежать від природоохоронних об'єктів та розмірів джерел фінансування. З метою аналізу структури фінансування природоохоронної діяльності підприємства та вибору оптимального рішення нами пропонується розподіл засобів за їх приналежністю, походженням, термінам, освоєнню. Такий розподіл пояснює різний порядок фінансування.

2.5. Послідовне посилення вимог екологічного законодавства змушує підприємства виконувати природоохоронні заходи за рахунок власних коштів та кредитів банку. В зв'язку з цим на рівні підприємства необхідна акумуляція коштів природоохоронного призначення, оскільки платежі, які перераховуються у відповідності до законодавства в територіальні позабюджетні фонди охорони природи "розчиняються" у загальній структурі витрат державного і місцевого бюджетів і втрачають свою цільову спрямованість (табл. 1). Накопичення грошових коштів підприємства для здійснення власної природоохоронної діяльності та фінансування природоохоронних заходів ми пропонуємо шляхом створення екологічного фонду підприємства.

Призначенням екологічного фонду підприємства є формування єдиного джерела коштів на підприємстві для забезпечення фінансування всієї сукупності витрат, пов'язаних з природоохоронною діяльністю підприємства. Забезпечення підприємства коштами для проведення природоохоронної діяльності - це одна з найбільш суттєвих функцій екологічного фонду підприємства. Існує і друга, не менш важлива, причина необхідності накопичення коштів на рівні підприємств. Оскільки платежі за понадлімітне забруднення навколишнього середовища відраховуються з прибутку підприємства,

Надходження грошових коштів до позабюджетних фондів охорони навколишнього середовища та їх використання, 1992р., тис. крб.

	Прихід	Розхід	% використання
Україна, всього	751018,6	247144,4	33
Крим	32326,8	18505,6	57,3
Вінницька	5735	682,5	12
Волинська	11282,1	5486,3	48,6
Луганська	79919,2	22884	28,6
Донецька	394791	109003,4	37
Житомирська	1368,8	334,6	24,4
Закарпатська	6092,1	4967,6	81,5
Запорізька	29311	16689,4	57
Івано-Франківська	37916,8	6914	18,2
Кіровоградська	4146	4207,4	101
Львівська	39268,4	19241,5	49
Миколаївська	16714,5	8441,6	50,5
Одеська	2044,5	759,6	37,1
Полтавська	6114,2	5979,1	97,8
Рівненська	32198,2	6460,4	27,8
Сумська	17144,6	3866,1	22,5
Тернопільська	1344,2	363,3	27
Харківська	26962,5	9010,4	33
Херсонська	1461,9	1029	71
Черкаська	2200,4	774,5	35
Чернівецька	3024,3	150,2	50

що залишається в його розпорядженні, їх можна розглядати як прямі збитки підприємства. Виходячи з цього, в роботі пропонується розглядати платежі за забруднення понад ліміту не як штрафні санкції, а як джерело інвестиції природоохоронного призначення (табл. 2). На підприємстві ці платежі залишаються у вигляді інвестиційного податкового кредиту.

Під інвестиційним податковим кредитом у нашій роботі пропонується розглядати суму коштів, що відповідає податковим платежам за забруднення навколишнього середовища, у розмірі залишених на підприємстві з метою проведення власної природоохоронної діяльності. Об'єм цих коштів визначається за формулою:

$$\frac{K}{100} \times P_{\text{плн}} \quad (1)$$

де $P_{\text{плн}}$ - платежі за понадлімітне забруднення навколишнього середовища;

K - відсоток платежів за понадлімітне забруднення навколишнього середовища, що залишається на підприємстві у вигляді інвестиційного податкового кредиту, виходячи з вимог діючого природоохоронного законодавства. Ми пропонуємо в межах 70 відсотків.

Умовою погашення інвестиційного податкового кредиту є виконання кредитної угоди. Разом з тим, використання такого механізму відіграє і стимулюючу роль, оскільки реалізується принцип платності за кредит.

У роботі обґрунтовано порядок надання інвестиційного податкового кредиту. Основою для надання інвестиційного податкового кредиту є кредитна угода природокористувача з податковим органом, узгоджена з фінансовими органами, а також план природоохоронних заходів, погоджений і затверджений управлінням охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки і територіальними органами самоврядування.

Зміна прибутку в результаті використання інвестиційного податкового кредиту, тис. крб.

ПОКАЗНИК	Спосіб розрахунку	1 варіант	2 варіант
		2	3
1. Виторг		110000	110000
2. Витрати на виробництво у т. ч.: платежі за забруднення навколишнього середовища у межах ліміту		74100	74100
3. Платежі за понадлімітне забруднення навколишнього середовища		9100	9100
4. Платежі за понадлімітне забруднення навколишнього середовища, залишені на підприємстві у вигляді інвестиційного податкового кредиту	70%	-	6370
5. Усього витрат	ряд.(2+4)	74100	80470
6. Балансовий прибуток	ряд.(1-5)	35900	29530
7. Податок на прибуток	ряд.6 30%	10770	8859
8. Прибуток у розпорядженні підприємства після сплати податків	ряд.(6-7)	25130	20671
9. Платежі з прибутку (платежі за понадлімітне забруднення)	ряд.(3-4)	9100	2730
10. Чистий прибуток підприємства	ряд.(8-9)	16030	17941
11. Приріст прибутку	гр./(4:3)-1/100	-	11,9%
12. Сума приросту прибутку	гр.(4-3)	-	1911
13. Термін окупності інвестиційного податкового кредиту (роки)	ряд.(4:12)		3,3
14. Прямі збитки	ряд.(9:3)	118300	35490

Змінення суми прибутку, яке отримуємо завдяки використанню інвестиційного податкового кредиту ($\Delta P_{iнк}$) розраховується за формулою:

$$\Delta P_{iнк} = \left[\frac{(1 - \text{НП})(БП - \text{П}_{iнк}) - \text{П}_{iнк} + \text{П}_{iнк}}{(1 - \text{НП}) БП - \text{П}_{iнк}} - 1 \right] \cdot 100 \quad (2)$$

де: НП - ставка податку на прибуток;

БП - балансовий прибуток до використання інвестиційного податкового кредиту;

$\text{П}_{iнк}$ - інвестиційний податковий кредит;

$\text{П}_{iнк}$ - плата за понадлімітне забруднення навколишнього середовища.

Термін окупності інвестиційного податкового кредиту (Cок) визначається за формулою:

$$\text{Cок} = \frac{\sum_{i=1}^n \text{П}_{iнк}}{\sum_{i=1}^n \Delta P_{iнк}} \quad (3)$$

де: $\text{П}_{iнк}$ - інвестиційний податковий кредит, що

використовується на природоохоронні заходи;

$\Delta P_{iнк}$ - змінення прибутку, здобутого в результаті використання інвестиційного податкового кредиту;

n - кількість кварталів (періодів).

2.6. Ми пропонуємо вважати, що видокремлення у облік природоохоронних витрат необхідне для вирішення проблем упорядкування розподілу їх між окремими видами виробів чи господарських операцій. На сьогодні екологічні витрати розподіляються разом з тими витратами, у яких вони приховані. Зокрема, більша їх частина міститься в загальнопромислових і загальногосподарських витратах, тому і розподіляються вони у відповідності з середнім відсотком до заробітної плати виробничого персоналу. Така база розподілу не має ніякого економічно обґрунтованого зв'язку з цими витратами, оскільки витрати на природоохоронні заходи не залежать від трудоемкості виробництва

продукції, а залежать від обсягу, токсичності та складності знешкодження відходів, які мають місце при виробництві цієї продукції. В зв'язку з цим виникає необхідність включення природоохоронної діяльності в систему бухгалтерського обліку, а, тим самим, і відокремлення самостійної калькуляційної статті природоохоронних витрат.

Це дає можливість планувати поточні витрати на природоохоронну діяльність між цехами в залежності від призначених сум і використовувати їх за призначенням. Для розв'язання цієї проблеми пропонується кодифікувати первинні документи, запропоновані схема переміщення інформації про витрати природоохоронного призначення та схема обліку господарських операцій по екологічному фонду (мал.1), облікова класифікація природоохоронних витрат. Удосконалення системи обліку природоохоронних витрат дозволяє порівнювати показники фактичних витрат природоохоронних коштів з запланованими; виділяти дані по охороні навколишнього середовища, котрі знаходяться у різних формах звітності; аналізувати вплив природоохоронних витрат на фінансові показники підприємства.

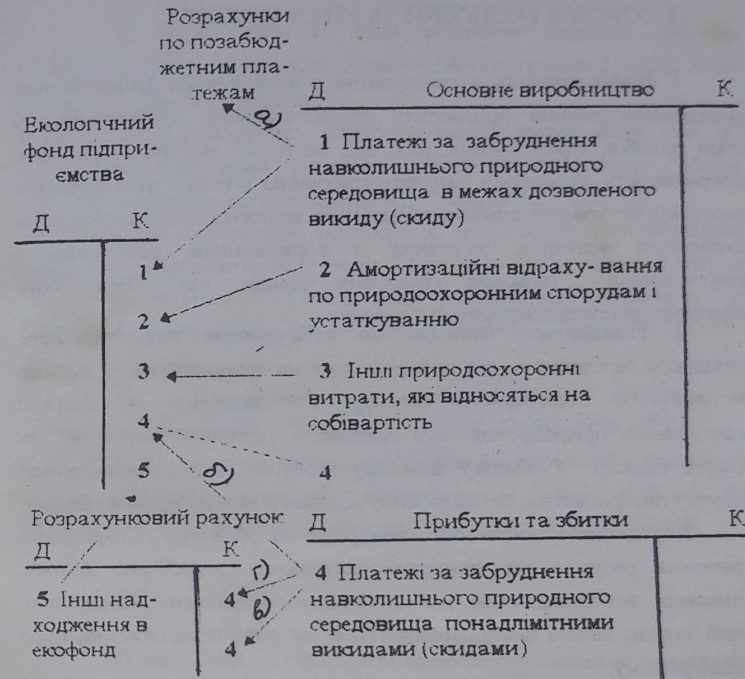
2.7. У роботі нами розроблені методичні рекомендації, які регламентують порядок кредитування природоохоронної діяльності підприємства. Сума кредиту розраховується за формулою:

$$ЭК = ИСэ - ЭФп \quad (4)$$

де: ЭК - кредит на природоохоронні заходи;

ИСэ - кошторис на вартість природоохоронного заходу;

ЭФп - сума грошових коштів в екологічному фонді підприємства.

- а) Кор. рах. "Розрахунки по позабюджетним платежам" 30%
- б) 70% у випадку інвестиційного податкового кредиту
- в) 30% у випадку інвестиційного податкового кредиту
- г) У випадку відсутності інвестиційного податкового кредиту

Мал. 1 Схема обліку господарських операцій по екологічному фонду підприємства.

3. ОСНОВНІ ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Видокремленість у плануванні різних джерел фінансування природокористування призводить до відповідних диспропорцій у складі засобів, призначених для цієї мети. У значній мірі така видокремленість усувається завдяки створенню системи фінансування природокористування шляхом об'єднання відносно однорідного кола економічних відносин, зв'язаних з формуванням, розподілом і використанням цільових грошових фондів, що забезпечують фінансування природоохоронних заходів.

2. Понадлімітні платежі за забруднення навколишнього природного середовища, які повертаються на підприємство у вигляді інвестиційного податкового кредиту, розглядаються як джерело фінансування природоохоронної діяльності підприємства, а не як штрафні санкції. У такому випадку вони сприяють прирощенню прибутку підприємства, оскільки вилучаються зі складу прямих збитків.

3. З метою планування і контролю за обсягами і структурою фінансових ресурсів на природокористування розроблено баланс фінансових взаємовідносин між природокористувачем і державою. Даний баланс можна використовувати як на рівні підприємства, так і на рівні регіону.

4. Різні джерела фінансування природоохоронних заходів припускають різний порядок і умови фінансування, що обумовлює необхідність розробки методичних рекомендацій, регламентуючих порядок надання кредиту на природоохоронні заходи.

4. ПЕРЕЛІК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

Основними працями по темі дослідження є:

1. Использование капитальных вложений природоохранного назначения в Сумской области. // Аналитический обзор, Харьков, 1988, 30 с. (в соавторстве).

2. Финансово-кредитный механизм охраны природы и рационального природопользования // Аналитический обзор, Харьков, 1991, 29 с. (в соавторстве).

3. Показатели природоохранной деятельности как объект учета. // Тезисы докл. республ. научно-практич. конф. "Механизм управления природопользованием", Сумы, 1993, с. 226-228.

4. Методические подходы к разработке оптимизационных моделей управления здоровьем населения в условиях загрязнения окружающей среды. // Тезисы докл. республ. научно-практич. конф. "Механизм управления природопользованием", Сумы, 1993, с. 221-223. (в соавторстве).

5. Классификация финансовых отношений в природопользовании. // Тезисы докл. конф., Сумы, 1994, с. 78-79.

6. Финансовые взаимоотношения предприятий и государства в сфере природопользования и экологические банки. // В кн. Вісник Сумського державного університету, Сумы, № 1, 1995, с. 146-148.

АННОТАЦІЯ

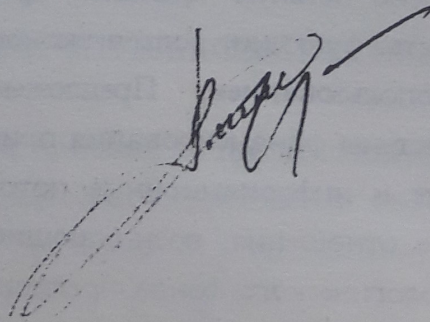
Пликус И.И. - "Финансы природопользования предприятия". Диссертация является рукописью. Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности - 08.04.01 - Финансы предприятия, Сумский государственный университет. Сумы, 1995г.

В работе определено понятие "финансы природопользования предприятия", их сущность, функции, роль в экономических методах регулирования природопользованием. Предложены методические подходы к разработке системы финансирования природопользования, разработаны финансовые и информационные потоки этой системы, исследованы финансовые отношения, возникающие в этой системе. Предложено создание экологического фонда предприятия, схемы учета хозяйственных операций в бухгалтерии, возникающих в связи с созданием экофонда предприятия. Исследованы закономерности формирования природоохранных затрат и источники их финансирования.

предложена учетная классификация природоохранных затрат. Разработаны методические рекомендации по кредитованию природоохранных мероприятий и рекомендации по финансово-экономическому анализу природоохранной деятельности предприятия.

Рукюс I. - "Nature using finances of the enterprise". Dissertation is the manuscript for competition of master's degree of economic science in speciality 08.04.01. - finances of the enterprise, Sumy State University, Sumy, 1995.

The definition "finances of nature using of the enterprise", their essence (main point), the function, the role in economic methods of nature using regulation are determined in the work. The necessity of the creation of the system of nature using financing, financial and information flows of this system are considered; the financial relations, which come into existence in this system, are investigated. One of the parts of this system - ecological fund of the enterprise, its place and relations in this system, the sources of the forming and using of ecological fund of the enterprise, the scheme of the accounting of economic operations in book-keeping, which come into existence in connection with the creation of ecological fund of the enterprise, are considered too. The regularity of the forming of nature management costs and sources of their financing are investigated; accounting classification of nature management costs is proposed. The methodical recommendations of crediting of nature management measure and recommendations financial - economic analysis of nature management activities of the enterprise elaborated.

Підписано до друку _____ Формат 60 x 34 1/16

Замовл. №416 Безкоштовно. Тираж 100 прим.

"Різоцентр" СумДУ, 244007, Суми, вул. Римського-Корсакова, 2